

vében; a másodfokú egyenlet megoldása közben kifáradt tanuló a búzaszem keresztmetszetén pihentetheti szemét és figyelmét. Egy harmadik teremben a költői műfajokat magyarázzák az emberi csontváz társaságában, stb., stb. Minden tanóra száz hasonló példával szolgálhat.“ Ez a vegyes környezet valóban komikus hatást kelt, szétszórja a figyelmet, és különbözteti a tanuló érzelmi világát.

Mindezekből a szerző a pedagógiai irodalomra támaszkodva tudományos értékű következtetéseket von le, s arra az eredményre jut, hogy a tantermi milliók a fizikai, kémiai, rajzi tantermekben világosan tapasztalt kedvező hatását a többi tantárgy tanításában is fel kell használni. Ez a millió-hatás pedagógiai értékesítése: a *millió-iskola*.

Azzal a jóleső érzéssel tettük le Obermüller tanulmányát, hogy tudományosan megalapozott, időszerű és hasznos iskolai kérdéssel ismerkedhettünk meg. Ezt annál is inkább szükséges megállapítani, mert pedagógiai irodalmunknak mennyiségileg gazdag termése minőségileg sok selejtet mutat. A szerző példát nyújt arra, hogyan kell a pedagógiában tudományos módszerekkel dolgozni.

Szántó Lőrinc.

Pedagógiai Évkönyv: 1937. * Szerkeszti: Krammer Jenő. Kiadja: a Csehszlovákiai Magyar Tud. Irod. és Műv. Társ. Tudományos Osztálya. Nyomatott Farkas Mihály könyvnyomdájában, Nové Zámky. Ára 15.— Ké. 97 l. 80.

Csehszlovákia kisebbségi magyar kultúrája éveken keresztül *nem tudta megtalálni életlendületét*, mert a tizennyolcas államfordulat kiszakította az anyaország *hagyományos kereteiből* s elszigetelt állapotában a cseh *kulturális asszimiláció* védtelen áldozatává lett. Ennek hatására, a mi szempontunkból merőben újszerű szellemiségformák termelődtek ki, melyek szembe-tűnő vonalmat tanusítottak az „*európai*“ Nyugat még kiforratlan *kultúr-demokráciája* iránt. Már félt volt, hogy az eszme-zavar végső győzteseként *nem a gyökerében is magyar kultúrjelleg kerül ki*. Műveltségtörténetünk zárókövéül már a *kultúrincstelenség* árnyképei rajzolódtak ki, de ezekkel csaknem egyidejűleg jelentek meg a színen a *magyar kultúra előmunkásai: a néptanítók*. 1921 májusában megalakult a „Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület“ (*SZAMTE*), mely alapszabályszerint is „*a magyar kultúra megtartása, valláserkölcsi alapon való továbbfejlesztése és a tagok pedagógiai műveltségének emelése*“ *szolgálatában* szüntelenül munkálkodik. A kisebbségi tanító-rend, beleértve a tanárságot is, azonban nem férhetett meg *önérdekű szervezeti formában*, hanem érvényesülési határait fokról-fokra szélesítve, képessé lett a legnagyobbszűrébb munkaközösségek alkotó tényezőjének szerepkörét vállalni. Így az 1931 november hó 8-án alakult „*Csehszlovákiai Magy. Tud. Irod. és Művészeti Társaság*“ — éltető eleméül — is voltaképpen szlovenszkói kártársaink színe-javát egyesíti. Hivatalos közlönyük

*Jelen ismertetésünk mintegy magvát képezi azon önálló tanulmányunknak, mely „Szlovenszkói magyar pedagógusok“ címen a Nevelésügyi Szemle legközelebbi számában lát napvilágot.

— J J —

a Magyar Függlő. A társaság kebelében 4 bizottság alakult: I. pedagógiai-filozófiai, II. kisebbségi (benne a néprajzi), III. természettudományi, IV. nyelvtudományi. E 4 szakbizottság eddig elért munkateljesítményével, lapunk hasábjain, nem kívánunk foglalkozni, csupán a sorrend szerint is első: a pedagógiai-filozófiai munkaközösség küldetésének termékenységét iparkodunk — konkrét módon — megállapítani.

A jelzett társaság kiadásában, Krammer Jenő dr. érsekújvári reálgimn. tanár szerkesztésében jelent meg a *Pedagógiai Évkönyv* első száma. Szerkesztőjének *Előszava* is a mű gyakorlati rendeltetését célozza: „Történelmi helyzetünk és sorsunk kötelességünké teszi, hogy éberem figyeljünk kétfelé, mind a magyar, mind a csehszlovák tudományos törekvések, gyakorlati kísérletek és eredmények felé, nem veszítve el szem elől a nagy európai kultúr nemzetek hivatásunkba vágó szellemi mozgalmait és célkitűzéseit, valamint nevelésügyi sikereit.“ Kiváltképpen jellemző a Felvidéken végbemenő kultúr munka szervezeti megoszlására az a körülmény, hogy még egy ilyen nagyméretű pedagógiai megmozdulást is a *polgári iskolai gondolat* érdemes úttörőjének, szakfelügyelői minőségben szerzett tapasztalataink közreadása vezethet be. (Krammer József: Szakfelügyelői tapasztalatok, 7—15. l.).

Évkönyvükben elhelyezkedő tanulmányok 3 nagy tartalmi körre bonthatók: I. *Kísérleti lélektan* s ennek életkapcsolatai. II. *Gyakorlati pedagógia*. III. *Iskolánkívüli kultúrfeladatok*.

I. *Kísérleti lélektan*...: Nánay Béla (Debrecen) „A legújabb magyar pedagógiai és lélektani törekvések útmutató ismertetése“ címen velős rövidséggel (16—35. l.) összegezi kiemelkedőbb országos mozgalmainkat (Ranschburg, Schnell, Nagy stb... elvek, intézetek, kiadványok...) s a lélektani kutatás útjelzői sorában említi lapunk illusztris munkatársát, *Várkonyi Hildebrandot* is s a tehetség és eugenika viszonyának elismert magyar művelőjét, *Somogyi Józsefet*.

Dolgozata pedagógiai vonatkozásában ismerteti az egyes iskolafajok szempontjainak legmegfelelőbb kiadványokat. Ekkor találkozunk, polg. iskolai kapcsolatban, a szegedi *Gyakorló Polgári Iskola Könyvtárának* az „első vonalban“ történő felemlítésével. (28. l.).

Herbert Schiff (Prága) soronlévő értekezésében (Megjegyzések a gyakorlati lélektan körül, 36—43. l.) rámutat arra, hogy a felelősségteljes pszichológiai tevékenységnek legkíméletlenebb kerékkötői mindenekelőtt a *statisztikai és matematikai módszerek meggondolatlan alkalmazásában rejlenek* (36. l.) s elmélet és gyakorlat szintézisének főszabályaként szellemes megoldással szolgál: a „*teoretikus magatartás*“ a „*filozófiai*“ (és nem matematikai) érdeklődés zsinórmértékül való elfogadását sürgeti (43. l.). Következő dolgozatuk *František Hyhlik* besztercebányai áll. reálgimn. tanár tollából ered, aki eddigi gyakorlatában főleg a svájci *Rohrschach*-módszerrel végzett lélektani megfigyeléseket. Szóbanforgó tanulmányában is teljességgel a pszichotechnika alapjelenségeinek körében vizsgálódik (Pályaválasztási tanácsadás és pszichotechnika Csehszlovákiában, 44—54. l.) s ösztönösen elkülönült fejezeteiben (I. Fejlődés és szervezet, II. A pszichotechnika módszerei és a tanácsadói munkakör, III. A tanácsadás mai feladatai a pályaválasztás előtt) nagyvonalúan élelméjű áthidalását látjuk a *kísérlet és élet* kétneműségének.

A második gondolati egység (*Gyakorlati pedagógia*) cikkeit sikerült a közoktatásiügyi szervezet lépcsőzetéhez alkalmazniok. Ebben a kapcsolatában részeseül korszerű megvilágításban az eddig gyomlálatlan *népiskolai testnevelés problémája* (Dobossyné Szporni Anna: Néhány gyakorlati szempont az elemi iskolai tornatanításhoz, 73–84. l.). Szlovenszkói, *anyagokban szíkkölködő magyar iskoláink szempontjából* óriási jelentőségűnek tartjuk eszméindításait, melyek hivatottak arra, hogy a népiskolai tanításba ott is pezsgő életet öntsenek, ahol a *tornaterem, pénzügyi alátámasztás hiányának* s éppen ezért az életet tekinti maga előtt, amidőn minta-tanításait az *osztályteremben, az udvaron, az országúton* s nem utolsó sorban a *rosszul felszerelt tornateremben* peregetei le. A népiskolai célkitűzések egy másik, nem kevésbé fontos „készségéhez“ fűz alaposan indokolt észrevételeket rövid, de annál sokatmondóbb formában *Jánoska Tivadar*, pozsonyi képzőintézeti tanár (Hozzászólás a normál írás tanításához, 69–72. l.). Gyakorlati szempontú elméleti fejtegetéseit — a kordívattól eltérőleg, — nem rekeszti be a bravúrpedagógia rétorikájával, hanem az *egész országra kiterjedő tapasztalati beszámolót* kér *jövő évi almanachjukba*.

Wimberger Mária pedagógiai neveltségét már a *polgári iskolában* szerzte s ezt ki is domborítja *gyakorlatias észjárásával*, amidőn *Richard Grothe* bécsi rajzpedagógus nyomán (Kindertümliches Zeichnen) járva az oktatás kiindulópontjával a „*spontán gyermekrajzot*“ szögezi le (A rajztanítás új útjain, 65–68. l.). Konkrét megfigyelései, a fogyatékoságok kiküszöbölését célzó javaslatjai a *modern rajzpedagógia* mélységeit sejtetik.

E gyakorlati szempontú pedagógiai útépités sorompóját ereszti le *Szerényi Ferdinánd* pozsonyi reálgimn. tanár, aki röpke dolgozatában (A természet megismerése a mai iskolában, 62–64. l.) a módszeres természetlátásról közöl eszmekeltő gondolatokat.

A pedagógus műhelyének csak részleges dimenzióját mutatná az évkönyv, ha nem keresté volna az *iskola és élet* valóban meglévő *összefüggéseit*. *Molnár János* csúzi néptanító (A tanító munkája falun, 85–90. l.) a kisebbségi kultúrszervezkedés *legvértékenyebb* tünetét eseteli, de azonnómód meg is jelöli a kibontakozás *egyetlen járható útját*: „*A két osztály (kisgazdálakosság + munkásosztály) ellentétét kell valamiképpen a tanítónak kiegyensúlyoznia és a két ellenfelet egy közös célba, a kisebbségi kultúrmunkába kell beálltania*“ (85. l.). *Drien Károly* érsékújvári polg. isk. tanár írása a kisebbségi művelődéspolitikai remekbeszabott foglalat, aki az *elszakított magyarság* józan realizmusával vallja *Apáczai Cseri János* máig időszerű nemzetpolitikai intelmeit: „*Kelj fel mondom és állíts végre iskolákat!*“ (A kisebbségi magyar iskolapolitika és középosztály kérdéséhez, 55–61. l.).

Az évkönyvben, a zárósó jogán, helyet szorítottak a *mérnöki műveltségű*, de irigyléstkeltő pedagógiai tapintatú *Fizély Imrének* is (Tapasztalatok a szülői ház és az iskola együttműködésének műhelyéből, 91–97. l.). Mint a „*Pozsony és Környéke Szülői Társulatok Szövetségének*“ elnöke, került a pedagógiával kapcsolatba. Egyenesen neki szánták e szerepet. Gondolatvezetését illetően csak egyetlen egy hozzáfűzésünk akad: „*Kár, hogy kevés ilyen megértő, iskolaszerető szülővel találkozhatunk!*“

Előttünk áll a *Pedagógiai Évkönyv* meginduló száma: Belőle, mindany-

nyionk számára kisugárzik az a nagy ígéret, hogy a szlovenszói magyar pedagógus-szellem friss életlendületre fakadt. Minden fejezete egyformán a modern szakember felkészültségét hirdeti, mert a *tanítás munkájának nevelés-életkultúrás elemzése egyik vezető szempontjuk*, de körültekintő érdeklődésük behalózza az iskolán kívüli kultúrmezőket is. Várjuk az évkönyv folytatolagos számait!

Wagner Ferenc.

Magyar Királyi Állami Térképészeti intézet: Á. T. I. Kiszatlasz. VII + 175 old. (földrajzi leírás és statisztikai adatok) + 32 térképlap és 80 ezer helynevet magában foglaló névmutató. Budapest, 1937. Ára 16.— P.

Az Állami Térképészeti Intézetnek egy igen megnyerő külsejű kiadványa fekszik előttünk. A lapok átforgatásával meggyőződhetünk arról, hogy a magyar térképészeti termelés ismét bebizonyította életrealitását, mert olyan művel ajándékozta meg a tanárságot, és közönséget, mely a hasonló terjedelmű és méretű legjobb külföldi munkákkal kiállja a versenyt. E műnek hasznát nemcsak a mindennapi élet földrajzi problémái közepette, de az iskolában is lépten-nyomon élvezhetjük. A rendelkezésre álló szűk helyünkön nem bocsátkozhatunk részletes ismertetésbe, általánosságban is főképp az iskola és a tanítás szempontjai szerint ítélkezhetünk. E szempontból megbecsülhetetlen értékeket könyvelhetünk el.

A Kiszatlasz „Világegyetem“ címen felvett rövid tömör összefoglaló szakaszaiban a legújabb adatok és eredmények állanak rendelkezésünkre. „A Föld“ c. fejezet az egész földteke geológiai és felszíni viszonyaival foglalkozik, áthaladva az egész idevágó anyagon, a természeti, népi, gazdasági, politikai, stb. viszonyokon, közölve a jól kezelhető statisztikai anyagot, a legtöbbjüket speciális térképekkel illusztrálva. E bevezető fejezetek után következik Magyarország összefoglaló leírása, külön a történelmi s külön a trianoni ország földrajzi viszonyai. Ez a beállítás igen alkalmas a Magyarmedence földrajzi és gazdasági egységének és az azt megbontó új politikai határok áldástalanságának szembeállítására. Itt a „Csapadék és hőmérséklet“ c. térképen a teljességet emelte volna a januári izotermák rárajzolása, miáltal a tél és a nyár között megfelelő összehasonlításokat tehetnénk. Európa és Észak-Európa hasonló térképéről viszont a júliusi görbék hiányzanak, Nagy-Britannia esetében pedig mindkettő fel van véve. Igen szemléletes pl. Ázsia és Kelet-Ázsia éghajlati térképe, de vannak világrészek (Afrika), ahol az éghajlati térkép elmaradt, pedig nagyon tanulságos lenne, mert alkalom volna összevetni a szemléletes termény- és állatvilág ábrázolásokkal.

A közölt velős leírásokat sokra értékeli, de legteljesebb elismeréssel kell adóznunk a kísérő speciális térképek iránt, melyek szemléletesek, kivitelükben precízek, összeállításukban megbízhatók, továbbá fekete-barna színükkel és jelek kombinációjával változatos kifejezőképességűek. Iskolai használatra nagyon alkalmasak, akár úgy, hogy a legfontosabbokról nagyított szemléltető lapokat készítsünk, akár episzóppal felnagyítva alkalmazzuk. E melléktérképek a legváltozatosabb anyagot ölelik fel. A tanárnak és a tanítás ügyének feltétlen hasznára szolgálnak.

Az atlasz változatos tartalmában a térképlapok aránylag kis helyet fog-